

 <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2024-2-124-129>

 <https://orcid.org/0000-0001-6991-0588>

МИХАЛЬЧУК Олена

кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка катедри дошкільної та спеціальної освіти,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: mikhalychuklena@gmail.com

УДК 37.013.42:378.147(045)

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Обґрунтовано, що проблема формування комунікативної компетентності у майбутніх керівників закладів освіти у процесі вивчення іноземної мови є актуальною, оскільки перед закладом вищої освіти стоїть завдання щодо якісної підготовки професійно компетентного фахівця. Досліджено, що майбутнього керівника закладу освіти необхідно навчити самостійно вирішувати професійні завдання іноземною мовою.

Визначено, що встановлення контактів із закордонними закладами освіти, активне міжнародне партнерство у галузі освіти та науки вимагатиме від керівників закладів освіти практичного володіння іноземною мовою, у тому числі англійською. Констатуємо цей факт, зазначено, що однією з головних якостей керівника закладу освіти стає професійна іношомовна комунікативна компетентність.

Проаналізовано два підходи у формуванні комунікативної компетентності в освітньому процесі закладу вищої освіти: формування комунікативної компетентності як компонента

моделі, структури, складу професійної підготовки фахівця конкретного виду діяльності; різні види компетентності, які виступають як ключові кваліфікації майбутнього керівника: професійна компетентність, соціокультурна компетентність; культурологічна компетентність.

Схарактеризовано, що формування комунікативної компетентності у майбутніх керівників закладів освіти у процесі викладання іноземної мови веде до оновлення якості освітнього середовища будь-якої предметної діяльності, що потребує кардинального переосмислення цілей, змісту, форм та методів професійної підготовки майбутніх керівників закладів освіти на новому рівні, що відповідає сучасним викликам суспільства.

Досліджено, що в основі комунікативної компетентності лежить діяльнісний підхід, що визначає здатність майбутнього керівника закладу освіти до спільної діяльності, співробітництва, адекватність у спілкуванні, ініціативність та передбачає підготовку стратегії

спілкування, позиції, вибір стилю, дистанції спілкування, тощо.

На основі дослідження процесу становлення, розвитку, реалізації компетентнісного підходу в системі освіти, виявлено основні проблеми та протиріччя формування комунікативної компетентності у майбутніх керівників закладів освіти у процесі вивчення іноземної мови.

Ключові слова: комунікативна компетентність; іншомовна комунікативна компетентність; майбутні керівники закладів освіти; професійна підготовка; освітній процес закладу вищої освіти.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації, значних змін політичного, суспільного та економічного життя, розширення міжнародних зв'язків – Україна стає невід'ємною частиною світової спільноти. Поглиблення та розширення міжнародного співробітництва в різних галузях висуває нові вимоги до якості підготовки сучасного фахівця у закладі вищої освіти.

Зближення культур та сучасна ситуація в нашій країні, визначили численні контакти з носіями інших мов, що має велике значення для майбутньої професійної діяльності фахівців. І, як наслідок, формування комунікативної компетентності набуває особливого значення та актуальності в освітньому просторі.

Іншомовна професійна підготовка майбутніх фахівців передбачає формування у них таких здібностей, які дозволять їм використовувати іноземну мову як інструмент спілкування у діалозі культур.

У системі вищої освіти іноземна мова посідає особливе місце, оскільки це пов'язано з її соціальним значенням як мови міжнародного спілкування.

Освітнє значення іноземної мови визначається її соціальними функціями: основний засіб міжнародного спілкування, засвоєння форм соціальної взаємодії, пізнання дійсності, інтелектуальний розвиток, залучення до досвіду та культури інших народів.

Разом з тим, дуже важливо забезпечити високий рівень професійної підготовки майбутніх керівників закладів освіти, який включав би їх загальний та мовленнєвий розвиток, а також формування комунікативної компетентності для активної та плідної участі у професійній діяльності.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні особливостей формування комунікативної компетентності у майбутніх керівників закладів освіти у процесі вивчення іноземної мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. У кваліфікаційних характеристиках фахівця у галузі управління зазначається, що керівник – це фахівець, який

здійснює управлінську діяльність у нових ринкових економічних умовах та має комунікативну культуру (Лозинська, Курах & Депчинська, 2022).

Своєчасне знайомство з новими педагогічними технологіями, тенденціями у розвитку освіти і науки, встановлення контактів із закордонними партнерами вимагатиме у професійній діяльності практичного володіння іноземною мовою, у тому числі англійською. Тому однією з головних якостей керівника закладу освіти стає професійна іншомовна комунікативна компетентність.

Нині, науковці виокремлюють два підходи у формуванні комунікативної компетентності в освітньому процесі закладу вищої освіти (Лозинська, Курах & Депчинська, 2022, с. 247): по-перше, формування комунікативної компетентності як компонента моделі, структури, складу професійної підготовки фахівця конкретного виду діяльності. Зміст комунікативної компетентності обумовлено змістом професійного спілкування, роллю, рівнем, характером комунікативного компонента професійної діяльності; по-друге, науковці виділяють різні види компетентності, які виступають як ключові кваліфікації майбутнього керівника: професійну компетентність, соціокультурну компетентність; культурологічну компетентність.

Серед різновидів професійної компетентності науковці виділяють практичну (спеціальну), соціальну, психологічну, інформаційну та комунікативну, до якої входить і розвиток умінь у сфері чотирьох видів мовленнєвої діяльності: говоріння, слухання, читання, письмо.

Комунікативна компетентність – це готовність до міжкультурної комунікації. Формування комунікативної компетентності передбачає розвиток інших компетенцій: мовленнєву (навчання нормам мови та вміння ними користуватися у відповідній ситуації), лінгвістичну (знання про мову, лінгвістичний аспект) та культурознавчу (знання про мову та культуру народу) (Павленко, 2022, с. 127).

Проблема формування комунікативної компетентності майбутнього керівника закладу освіти відображена в багатьох соціальних, педагогічних, психологічних, лінгвістичних дослідженнях з різних аспектів.

Соціологи та психологи пов'язують формування комунікативної компетентності з розвитком умінь давати соціально-психологічний прогноз ситуації спілкування, програмувати цей процес, вживаючись в атмосферу комунікативної ситуації та здійснювати управління процесом спілкування групи, колективу, команди. Саме

управлінські уміння є необхідними у ситуації ділового спілкування.

У лінгвістичних та педагогічних дослідженнях комунікативна компетентність визначається як здатність здійснювати мовленнєву діяльність, як реалізація комунікативної поведінки на основі системи компонентів: мотиваційного (мовленнєва поведінка), когнітивного (знання), оперативного (подолання протиріч, запропонованих змістом навчання).

Найважливішим завданням забезпечення професійної підготовки майбутніх керівників закладів освіти в освітньому процесі закладу вищої освіти – є їх загальний розвиток, удосконалення мовленнєвої та комунікативної компетентності, досягнення такого рівня володіння діловою мовою, який достатній для активної взаємодії у майбутній професійній діяльності.

С. Сергіна вважає, що структура комунікативної компетентності співвідносна зі структурою мовної особистості, але не тотожна їй. У структурі мовної особистості виділяються три рівні (вербально-семантичний, когнітивно-тезаурусний та мотиваційно-прагматичний) (Сергіна, Вракіна & Гращенкова, 2019, с. 59).

Комунікативна компетентність сприймається як структура, що складається з п'яти рівнів: психофізіологічні особливості особистості, соціальна характеристика її статусу, культурний фонд, мовленнєва компетентність та прагматика особистості (Богатирець, 2017, с. 209).

У цілому, рівень культури мовлення людини прямо й безпосередньо визначається рівнем її комунікативної компетентності, тому підвищення рівня цієї компетентності має розглядатися як основне завдання професійної підготовки майбутнього керівника закладу освіти, а також викладання курсу іноземної мови у закладі вищої освіти.

Варто зазначити, що мовленнєву компетентність ми розглядаємо як наявність знань, умінь, навичок та вміння реалізувати їх у спілкуванні, адекватно сприймати та продукувати інформацію відповідно до комунікативних завдань; операційне поняття, спрямоване на сформованість необхідних навичок спілкування у професійній діяльності; знання, уміння, навички, що реалізуються особистістю в процесі діяльності (спілкування) і здатність опрацьовувати інформацію відповідно до особистісних комунікативних завдань.

Комунікативну компетентність ми розглядаємо у єдності з комунікативною, інтерактивною та перцептивною сторонами професійної діяльності фахівця, спрямованої на підвищення ефективності інтелекту-

ального та професійного спілкування керівників закладів освіти.

Комунікативна спрямованість професійної діяльності нами розуміється як сукупність володіння майбутніми керівниками закладів освіти прийомами вербального впливу на конкретний суб'єкт взаємодії та прийомами вербального спілкування у професійно-предметній та професійно-соціальній сферах діяльності. У цьому аспекті, інтерактивну сторону спілкування спрямовано на оволодіння засобами спілкування, а перцептивну на формування блоку когнітивних умінь.

Під комунікативною компетентністю майбутнього керівника закладу освіти нами розуміється ключова кваліфікація його загальної професійної компетентності, що включає до свого складу знання, вміння та навички комунікативної діяльності, здатність до комунікативної діяльності, потребу в реалізації комунікативних здібностей та готовність до здійснення комунікативної діяльності, необхідної для успішної професійної діяльності.

Під комунікативною готовністю керівника закладу освіти ми розуміємо результат сформованості комунікативної компетентності.

Констатовано, що в основі комунікативної компетентності лежить діяльнісний підхід. Діяльнісний компонент визначає здатність майбутнього керівника закладу освіти до спільної діяльності, співробітництва, адекватність у спілкуванні, ініціативність та передбачає підготовку стратегії спілкування, позиції, вибір стилю, дистанції спілкування.

Комунікативна компетентність – це знання та вміння, якими має володіти майбутній фахівець, щоб сприймати та відтворювати іноземною мовою інформацію, яка адекватна ситуаціям спілкування, цілям та сферам діяльності.

Іншомовна комунікативна компетентність включає такі компоненти: мовний, мовленнєвий, соціокультурний та компенсаторний. Кожний компонент, у свою чергу, включає у себе перелік знань та умінь, необхідних для вільної та ефективної мовленнєвої діяльності: мовний – знання та вміння з боку фонетики, лексики, граматики, орфографії та пунктуації; мовленнєвий – знання про способи формування та формулювання думок за допомогою мови та вміння користуватися такими способами у процесі сприйняття та продукування мови; соціокультурний – усвідомлення мови як форми висловлювання національної культури, знання про національні культурні особливості мови, що вивчається; вміння використовувати ці відомості у процесі

спілкування та коригувати власну мовленнєву поведінку відповідно до ситуації; компенсаторний – вміння виходити із скрутного становища за умов дефіциту мовних засобів (Антонюк, Василькова & Ільницький, 2016, с. 34).

Варто зазначити, що ми розглядаємо викладання іноземної мови майбутнім керівникам закладів освіти як ефективний педагогічний засіб формування комунікативної компетентності.

Набуття комунікативної компетентності здійснюється відповідно до основних положень теорії мовної діяльності та комунікації. Мовний матеріал сприймається як формування вміння й досвіду реалізації відповідного виду мовленнєвої діяльності. Визначено, що при викладанні іноземної мови необхідно використовувати функціонально-комунікативний підхід, а весь курс іноземної мови має комунікативно-орієнтовану спрямованість (Мукан et al., 2023).

Науковці визначають основні вимоги до вивчення іноземної мови як засобу формування комунікативної компетентності у майбутніх керівників закладів освіти (Мукан et al., 2023, с. 125): соціальна та професійна мотивація; достатня кількість аудиторних годин для вивчення іноземної мови; використання наочних посібників та міжпредметних зв'язків; врахування вікових особливостей студентів; усунення неоднорідності знань; ступінь сформованості здібностей до оволодіння іноземною мовою; подолання труднощів при навчанні усного та писемного мовлення; збільшення частки самостійної роботи студента в освітньому процесі; достатня комунікативна підготовка викладача; врахування особливостей майбутньої професійної діяльності фахівця.

З'ясовано, що метою навчання іноземної мови – є розвиток комунікативних якостей та здібностей у майбутніх керівників закладів освіти, формування їх професійної, комунікативної та лінгвокраїнознавчої компетентності.

Курс іноземної мови має будуватись на основі принципів комунікативно-орієнтованого, інтенсивного навчання, де способами організації лексичних і мовних одиниць є ситуації, формою організації – текстовий полілог чи базовий текст, тобто мікроситуація, до якої входять мікродіалоги та мікромонологи, об'єднані загальним сюжетом. У рамках мікроситуацій відпрацьовується мовний та навчально-тематичний матеріали. У полілогах укладені ті ситуації, в яких студенти змушені активізувати власні творчі та комунікативні здібності, мобілізувати власну увагу та пам'ять, розвивати потребу у спілкуванні.

Зміст курсу іноземної мови для майбутніх керівників закладів освіти має бути спрямовано на оволодіння основами ділового спілкування в усних і письмових формах у типових ситуаціях: знайомство; зустріч в аеропорту; розмова по телефону; електронне листування; прийом на роботу; ділова зустріч; відрядження; ведення ділових переговорів; підписання контракту; організація міжнародних заходів; тощо.

З метою підвищення іншомовної комунікативної компетентності на заняттях з іноземної мови варто приділяти велику увагу практиці ділового спілкування та ведення листування англійською мовою. Важливим завданням формування комунікативної компетентності – є розвиток здібностей встановлювати й підтримувати комунікативний контакт, здатність моделювати ситуації міжособистісного спілкування, вміння дотримуватись етичних норм професійної комунікації, що сприяють взаєморозумінню.

Основними завданнями навчання іншомовного усного та писемного мовлення мають бути: оволодіння вмінням розуміти на слух ділову мову і адекватно реагувати на неї, брати участь у спілкуванні із співрозмовником у типових ділових ситуаціях, вміння вести ділові переговори, правильно складати та писати іноземною мовою діловий лист, комерційну кореспонденцію, складати контракт, міжнародні угоди між закладами освіти, тощо.

Однією з найважливіших завдань сучасної методики викладання іноземних мов – є підвищення ефективності та якості освітнього процесу. Для її вирішення необхідно ефективно використовувати відповідні форми, методи та засоби аудиторної та позааудиторної роботи.

На нашу думку найбільш ефективними методами навчання іноземних мов є ігрові, що передбачають участь студентів у різноманітних іграх з метою оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності як засобами іншомовного спілкування. Насамперед, зазначимо, що в освітньому процесі варто використовувати дидактичні ігри, що спрямовані на досягнення навчальної мети та передбачуваного результату (Корніяка, 2015, с. 215).

Перед застосуванням будь-якої гри в освітньому процесі необхідно визначити основні дидактичні завдання, вирішенню яких вона сприятиме. Це зумовлює необхідність виявлення основних функцій ігрової діяльності в освітньому процесі. На думку багатьох науковців, гра може виконувати наступні найважливіші для людини функції: розвиток мотиваційної сфери; розвиток розумових дій; розвиток довільної

поведінки; розвиток пізнавальної активності та діяльності (Rivers, 2018).

У свою чергу, науковці виділяють основні цілі використання ігор на заняттях з іноземної мови. По-перше, ігри можуть бути використані для формування та розвитку визначених мовленнєвих компетентностей з метою навчання іншомовному спілкуванню. По-друге, ігри сприяють розвитку необхідних здібностей та психічних функцій. По-третє, застосування ігрових методів дозволяє студентам запам'ятовувати мовленнєвий матеріал (Англійська мова для державних службовців, 2024).

Основні вимоги до програмних результатів освоєння базового курсу іноземної мови мають відображати: сформованість комунікативної іншомовної компетентності, необхідної для успішної соціалізації та самореалізації, як інструменту міжкультурного спілкування в сучасному полікультурному світі; володіння знаннями про соціокультурну специфіку країни/країн мови, що вивчається, і вміння будувати власну вербальну та невербальну поведінку адекватну цій специфіці; вміння виділяти спільне та відмінне в культурі рідної країни та країни/країн мови, що вивчається; досягнення відповідного рівня володіння іноземною мовою, що дозволяє майбутнім фахівцям спілкуватися в усній та писемній формах з представниками інших країн (Чиханцова, 2019).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проаналізувавши стан проблеми формування комунікативної компетентності у майбутніх керівників закладів освіти у теорії та практиці сучасної освіти, ми дійшли висновку, що провідними підходами у процесі формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців – є компетентнісний, діяльнісний та комунікативний, а невід'ємною умовою реалізації цих підходів є використання викладачами закладу вищої освіти інтерактивних методів навчання в організації освітнього процесу.

Список бібліографічних посилань

- Англійська мова для державних службовців, 2024 – Англійська мова для державних службовців. *British Council*. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/teach/projects/english-civil-servants> (дата звернення: 05.06.2024).
- Антонюк, Василькова & Ільницький, 2016 – Антонюк, Л.А., Василькова, Н.В., Ільницький, Д.О. (2016). Компетентнісний підхід у вищій освіті: світовий досвід. Київ: Інститут вищої освіти КНЕУ імені Вадима Гетьмана. 66 с.
- Богатирець, 2017 – Богатирець, В. (2017). Шляхи оптимізації підготовки державних службовців в Україні. *Влада та управління. збірник наукових праць*, 2: 205–217.
- Корніяка, 2015 – Корніяка, О.М. (2015). Психологія розвитку комунікативної компетентності на різних етапах професійного становлення особистості. *Наукові записки Інституту психології імені Г.С. Костюка АПН України*, 39: 211–223.
- Лозинська, Курах & Депчинська, 2022 – Лозинська, Л.Ф., Курах, Н.П., Депчинська, І.А. (2022). Формування іншомовної комунікативної компетентності студентів у процесі вивчення іноземної мови. *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*, 1: 245–252.
- Мукан et al., 2023 – Мукан, Н., Горохівська, Т., Ієвлев, О., Чубінська, Н., & Кобрин, В. (2023). Формування іншомовної комунікативної компетентності фахівця (досвід національного університету «Львівська політехніка»). *Академічні візії*, 25.
- Павленко, 2022 – Павленко, О. (2022). Формування комунікативної компетентності і компетенцій майбутнього фахівця в умовах університетської освіти. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*, 2: 123–134.
- Сергіна, Вракіна & Гращенко, 2019 – Сергіна, С.В., Вракіна, В.В., Гращенко, В.В. (2019). Англійська мова за професійним спрямуванням: навч. посібник. Харків: ПРОМАРТ. 256 с.
- Чиханцова, 2019 – Чиханцова, О.А. (2019). Іншомовна комунікативна компетентність як фактор розвитку особистості. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. VI, Психологія обдарованості*, 16: 279–286.
- Rivers, 2018 – Rivers, W.M. (1981). *Teaching foreign language skills*. 2d edition. University of Chicago Press. 576 p.

References

- English language for civil servants. *British Council*. Retrieved 05/06/2024, from <https://www.britishcouncil.org.ua/teach/projects/english-civil-servants> [in Ukr.].
- Antonyuk, L.L., Vasylova, N.V. & Ilnytskyi, D.O. (2016). Competency approach in higher education: global experience. Kyiv: Vadym Hetman Institute of Higher Education of KNEU. 66 p. [in Ukr.].
- Bogatyrets, V. (2017). Ways of optimizing the training of civil servants in Ukraine. *Power and management. Collection of scientific works*, 2: 205–217. [in Ukr.].
- Korniyaka, O.M. (2015). Psychology of the development of communicative competence at different stages of the professional formation of an individual. *Scientific notes of the Institute of Psychology named after H.S. Kostyuk of the APN of Ukraine*, 39: 211–223 [in Ukr.].
- Lozynska, L.F., Kurakh, N.P., & Depchynska, I.A. (2022). Formation of foreign language communicative competence of students in the process of learning a foreign language. *Academic studies. Series «Humanities»*, 1: 245–252. [in Ukr.].
- Mukan, N., Gorokhivska, T., Ievlev, O., Chubinska, N. & Kobryn, V. (2023). Formation of foreign language communicative competence of a specialist (experience of Lviv Polytechnic National University). *Academic visions*, 25 [in Ukr.].
- Pavlenko, O. (2022). Formation of communicative competence and competences of the future specialist in the conditions of university education. *Collection of scientific works of the Uman State Pedagogical University*, 2: 123–134. [in Ukr.].
- Sergina, S.V., Vrakina, V.V. & Graschenkova, V.V. (2019). English language for professional direction: education. manual. *National technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»*, Kharkiv: PROMART. 256 p. [in Ukr.].
- Chikhantsova, O.A. (2019). Foreign language communicative competence as a factor in personality development. *Actual problems of psychology: Collection of scientific works of the Institute of Psychology named after H.S. Kostyuk of the National Academy of Sciences of Ukraine. VI, Psychology of giftedness*, 16: 279–286 [in Ukr.].
- Rivers, W.M. (1981). *Teaching foreign language skills*. 2d edition. University of Chicago Press. 576 p.

MYKHALCHUK Olena

Ph.D in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Preschool and Special Education,

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

**FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE HEADS OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS
IN THE PROCESS OF FOREIGN LANGUAGE LEARNING**

Summary. *Introduction. The transformation of education into a high-tech sphere actualizes pedagogical research and development of problems related to the formation of communicative competence of future heads of educational institutions in the process of foreign language learning. A special role in the formation of communicative competence of future heads of educational institutions is played by the education received at a higher educational institution, focused on practical skills and the ability to apply knowledge in new pedagogical conditions and situations. In particular, the use of foreign language in the process of studying at the university increases the professional capabilities of students, especially since the pedagogical culture of future heads of educational institutions should include such professional knowledge, abilities, skills and experience, which in their entirety are called «communicative competence».*

The purpose of the article is to theoretically substantiate the peculiarities of the formation of communicative competence of future heads of educational institutions in the process of foreign language learning.

The research methods are theoretical in nature and were used to study scientific literature (analysis and synthesis), formulate reasonable conclusions (generalization), determine the key characteristics of the researched processes (induction, deduction).

Results. Among the types of professional competence, scientists distinguish practical (special), social, psychological, informational and communicative, which includes the development of skills in the field of four types of speech activity: speaking, listening, reading, writing.

The formation of communicative competence involves other competences: speech (learning the norms of the

language and the ability to use them in the appropriate situation), linguistic (knowledge of the language, linguistic aspect) and cultural studies (knowledge of the language and culture of the people).

It has been studied that only the integrated use of the presented elements will allow not only to form, but also to develop the communicative competence of future heads of educational institutions. The purposeful formation of all elements of communicative competence contributes to the training of a competent professional in a pedagogical university.

Originality. Based on the study and generalization of the results of scientific research, the article presents the positive impact of foreign language on the development of communicative competence of students, as a specific age group, with their purposeful application in the educational process, which, in turn, allows, on the one hand, to achieve better cognitive results, on the other – to form students' interest in increasing their own foreign language communicative competence.

Conclusion. It was stated that in the modern educational space, the use of foreign language constitutes a separate problem of the formation of communication competence, the successful solution of which is possible only in the joint work of teachers and students.

Keywords: *communicative competence; foreign language communicative competence; future heads of educational institutions; professional training; educational process in higher educational institutions.*

Одержано редакцією 08.06.2024
Прийнято до публікації 19.06.2024

ЗМІСТ**ОСВІТНІ, ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ****VOVK Olena****PASHIS Larysa**

Multi-paradigm cognition: philosophical foundations 5

ПЕТРЕНКО ЛарисаАктуалітети викладання психолого-педагогічних дисциплін
у закладах вищої освіти 12**ЗОРОЧКИНА Тетяна**Підготовка майбутніх учителів початкової школи
у закладах вищої освіти країн Європи..... 18**ТИМОШЕНКО Юрій****РАДЧЕНКО Семен**Менеджеризм в освіті: ефективність управлінської команди
чи абсолютна відповідальність лідерства..... 23**БІЛИК Вікторія****ШПИЛЬОВА Віра****МОВЧАН Валентина**

Наукові комунікації як стратегічний напрямок інновацій в освіті..... 31

НІЧУГОВСЬКА ЛіліяРозвиток методологічної компетентності аспірантів
в умовах університетського середовища 38**ГАЛУС Олександр****КРИЩУК Богдан****СІВАК Наталія**Особливості використання змішаного навчання майбутніх
офіцерів в умовах інформаційного середовища 44**МАМЧУР Світлана**Емоційний інтелект у контексті професійної діяльності
науково-педагогічних працівників вищих військових
навчальних закладів..... 50**ШМІДТ Тетяна**Педагогічні умови формування міжкультурної компетентності
у майбутніх військових фахівців у процесі іншомовної підготовки
у вищих військових навчальних закладах 55**КАЛАУР Світлана****НАГОЛЮК Микола**Сутність і структура інформаційно-комунікаційної компетентності
молодших інспекторів прикордонної служби 61**ГУРАЛЬ Інеса****ОСИПЧУК Михайло****СМОЛОВИК Ліана**Статистичні методи класифікації навчальної поведінки студентів
при вивченні математики 69

ЯШАН Богдан

ПУКАЛЬСЬКИЙ Іван

МЕЛЬНИЧУК Лілія

Огляд онлайн сервісів для вивчення робототехніки
при дистанційному навчанні..... 74

КРУГЛЯК Марина

Особливості формування китайськомовної комунікативної
компетентності у слухачів нефілологічних спеціальностей
за допомогою рольової гри як методу навчання 80

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

РУДЕНСЬКИЙ Ростислав

Формування пізнавальної активності та самостійності старших
дошкільників у педагогічній системі Марії Монтесорі..... 87

ПОЧАТКОВА ОСВІТА

ІВАНОВА Катерина

ЛІБА Оксана

Організація навчання елементів геометрії майбутніх
учителів початкової школи 94

СЕРЕДНЯ ОСВІТА

(за предметними спеціальностями)

RAJABOVA Narmina

Error correction as part of a teaching process 100

MANSIMOVA Kifayat

On the issue of enhancing social unity in inclusive education 106

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

(за спеціалізаціями)

ГНАТЕНКО Тамара

ЛИСЕНКО Наталія

Інтеграція інноваційних технологій у фармацевтичну освіту:
перспективи та виклики..... 112

ЛЕВЧЕНКО Інна

ЛИТВИН Андрій

Модель майбутнього фахівця професійної освіти
(охорона праці, транспорт) в умовах інтернаціоналізації 117

МИХАЛЬЧУК Олена

Формування комунікативної компетентності у майбутніх керівників
закладів освіти у процесі вивчення іноземної мови..... 124

ЗМІСТ 130